

**Mojžíš podle Freuda: Postava Mojžíše ve spise Sigmunda Freuda  
„Muž Mojžíš a monoteistické náboženství“**

**Mgr. et Bc. Josef Polcer**

Vedoucí práce: doc. Petr Sláma, Th.D.

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Kombinované magisterské studium

Diplomová práce odevzdaná na Evangelické teologické fakultě o celkem 85 stranách pojednává o postavě Mojžíše v pozdním spise S. Freuda *Muž Mojžíš a monoteistické náboženství* (1938). Značnou část tvoří úvod (s. 4–28), v němž se autor poučeně a s potřebným nadhledem věnuje životu a dílu S. Freuda. Zvláštní pozornost je zde věnována představení díla *Výklad snů* (s. 14–20) i tragickému osudu Freuda a jeho rodiny. Další kapitola nazvaná *Freudův přístup k náboženství* (s. 29–55) je rozčleněna podle jednotlivých děl rakouského psychoanalytika na podkapitoly *Nutková náboženská iluze*, *Totem a tabu*, *Budoucnost jedné iluze* a konečně na část *Muž Mojžíš a monoteistické náboženství*. Součástí této kapitoly je exkurz *Myšlenkové paradigma evropského osvícenství*, v němž se Polcer v odkazu na Jana Assmanna a s pomocí teze *religio duplex* snaží popsat vlivy, jež se projeví ve Freudově pojetí Mojžíše. Exkurz je zajímavý, otázkou – především zapříčiněním absence rozlišení citovaného, popř. u Assmanna sledovaného a vlastní argumentace – zůstává, do jaké míry jde o samostatné pojetí autora a do jaké o určitý konspekt z díla heidelberského egyptologa.

Následující část *Muž Mojžíš a monoteistické náboženství* (s. 44–55) by měla představovat vlastní střed diplomové práce. Toto očekávání je naplněno jen částečně, protože se jedná opět především o představení Freudova myšlení, tu a tam zazní vlastní pohled; zcela chybí konfrontace s biblickým svědectvím (k tomu se autor dostává částečně později).

Zhodnotit dílo *Muž Mojžíš* a ostatně celé myšlenkové bohatství S. Freuda se snaží kapitola nazvaná ne zrovna šťastně *Kritické hlasy Freudova díla* (jde o kritické hlasy vycházející z díla tohoto autora nebo o kritické hlasy nad tímto dílem?). Ještě méně šťastné je vstupní tvrzení o dogmaticích, kteří – na rozdíl od jiných teologů – berou, jak lze z Polcerova

tvrzení usuzovat, Freudovy psychoanalytické názory na náboženství na lehkou váhu (srov. s. 56). Pokud by šlo o 'dogmatizující' teology, tak snad ano, jinak nikoliv, protože pak by do této kategorie patřil například i Paul Tillich, jehož *Systematická teologie* s postuláty S. Freuda intenzivně a navíc co do recepce a rozvedení pozitivně pracuje (viz např. kapitola *Estrangement as „Concupiscence“* ve II. dílu tohoto epochálního díla)<sup>1</sup>. Další úvahy autora již přinášejí vlastní, celkem dobře zdůvodněná a o referenční literaturu se opírající hodnocení. Následující kritické hodnocení se odkazuje na význačné autory, jakými jsou H. Küng, E. Drewermann, D. L. Pals a pak především opět J. Assmann (s. 67-79). Vlastní Polcerovo hodnocení v části *Závěr* (s. 80-82) je velmi stručné. Zde předkládaná tvrzení jsou poměrně obecná (viz např. s. 80: „Jedním z charakteristických rysů Freudovy osobnosti byla jeho celoživotní potřeba i mimořádný psychologický talent sebe sama i ostatní symbolicky identifikovat s významnými postavami dějin a mytologie“) anebo se opakují (tak např. že se Freudovo dílo váže více k jeho době, jejím traumatům a stejně tak analýze těchto traumat, než k době bronzové, v níž [snad] žila sledovaná postava Mojžíš; naopak, postulát, že pro Exodus je tématem Mojžíš v kontextu politické teologie 7.-5. století př. Kr., by stálo za to určitě rozvést, jakkoli by už Freud sám stál poněkud mimo hru), další jsou opřena o myšlenkový thesaurus druhých (Yerushalmi a opět Assmann).

Diplomová práce kolegy Polcera pojednává velmi podnětné téma i velmi široce založený interdisciplinární diskurz (starozákonní teologie, psychoanalýza, antropologie, historiografie ad.). O vyváženém představení Freudových tezí nelze mít pochyb, zde si autor počíná zdařile. Slabší je již návaznost k disciplíně, s níž se pojí katedra, na které je práce odevzdávána. K nedostatkům práce patří nejasné odkazování (viz např. hned s. 1, kde je odkaz na T. Halíka bez uvedení stran nebo s. 3, kde není jasné, odkud se čerpá a kdo je citován; snad Ricoeur podle Halíka?; podobně srov. např. celý třetí odstavec na s. 81, kde není zřetelné, zda jde o vlastní autorovy úvahy či volnější 'citování' zdroje; zde Yerushalmiho). Vytknout lze i některé gramatické prohřešky (Třetí říše je dobré psát s počátečním velkým T, viz 26; na s. 28 chybně Freudovi sestry apod.).

Předložená práce se věnuje jistě pozoruhodnému tématu a splňuje i přes výše uvedené nedostatky a výhrady veškerá základní požadovaná kritéria. Při závěrečné státní zkoušce navrhuji vycházet od klasifikačního stupně **C**.

V Třeběchovicích p/O 2. září 2016

Filip Čapek, Th.D., ETF UK

---

<sup>1</sup> Tak např. Tillich, P., *Systematic Theology* Vol. II., 1957, 53-55.